

รูปแบบและกิจกรรมที่เหมาะสมกับ การท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วม ของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สุขุม คงดิษฐ์^{1*} วรธยา พรหมศิลป์¹ ธนรัตน์ รัตนพงศ์ตระ¹
จิตาภา เร่งมีศรีสุข² และ ธารณี นวสันธิ¹

¹สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000

²สาขาวิชาสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000

*ผู้เขียนหลัก อีเมลล์: hippie.tong@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบและกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน เป็นวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยว จำนวน 260 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการประชุมกลุ่มใหญ่กับผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร กลุ่มที่พักในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวบ้านในชุมชน จำนวน 50 คน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรของชุมชนสามเรือนเป็นการท่องเที่ยวเฉพาะฤดูกาลที่เห็นได้ชัดตั้งแต่ให้ผลผลิต ระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนสิงหาคม รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรของชุมชนสามเรือนขึ้นอยู่กับลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยว และประเภทของนักท่องเที่ยว โดยมี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) การสาธิตให้ความรู้ กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ สาธิตให้ความรู้ การผลิตเห็ดตับเต่า การแปรรูป การทำอาหารและของหวานจากเห็ดตับเต่า 2) การจำหน่ายสินค้าชุมชนและผลิตภัณฑ์เกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ จำหน่ายสินค้าและแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร เช่น น้ำเชื้อเห็ดตับเต่า 3) การให้รู้ทางด้านธุรกิจเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การให้ความรู้เชิงลึกด้านธุรกิจเกษตร และ 4) การท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน ร่วมประเพณีอาบน้ำคั้นเพ็ญและงานเห็ดตับเต่าสามเรือน ชมวิถีชีวิตและทัศนียภาพ และการพักผ่อนในชุมชน โดยจำแนกนักท่องเที่ยวได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวที่มาทัศนศึกษาและศึกษาดูงานเป็นหมู่คณะ 2) นักท่องเที่ยวทั่วไป ที่ต้องการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และ 3) นักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนในชุมชน เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนอย่างลึกซึ้ง

คำสำคัญ: จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชุมชนสามเรือน รูปแบบและกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร การมีส่วนร่วม

Suitable Participatory Agro–Ecotourism Patterns and Activities in Sam Ruan Community, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

Sukhum Kongdit^{1,*}, Vassa Promsilp¹, Thanarat Ratanapongtra¹, Jidapa Rangmeesrisuk² and Tharanee Nawatnatee¹

¹Tourism and Hotel Department, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Phranakhon Si Ayutthaya District, Phranakhon Si Ayutthaya Province, Thailand 13000

²Social Sciences and Humanities Department, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Phranakhon Si Ayutthaya District, Phranakhon Si Ayutthaya Province, Thailand 13000

*Corresponding author's E-mail: hippie.tong@gmail.com

Abstract

The purpose of this research is to study the suitable patterns and activities of the Agro–ecotourism in Sam Ruan community which is a mixed method research using quantitative, qualitative research and participatory research. The questionnaire was used for 260 tourists and obtained data were analyzed by using mean and standard deviation together with a large group meeting with community leaders, farmers, occupational groups, Sam Ruan ecotourism pilots, agro–ecologist, philosophers, government and private agencies, tourism business groups and villagers in the community that were 50 people in total through contextual content analysis. The results shows that the agricultural ecology of the Sam Ruan communities is a seasonal tourist where the Tub–Tao mushroom yielding during April To August. Ecotourism model of Sam Ruan community depends on the nature of tourism activities in 4 types as: 1) The demonstration tourism include demonstration of knowledge in the production, processing and cooking the food and desserts from Tub–Tao mushroom; 2) The distribution of local and agricultural products including tourism activities such as the sale and processing of agricultural products such as Tub–Tao mushrooms' semen; 3) The providing of agricultural business opportunities and tourism activities include in–depth knowledge of agribusiness and 4) The learning the lifestyle and culture of the community. Tourism activities include worshipping the sacred of the community, attending the traditions of the full moon night bathing and the beautiful Tub–Tao mushrooms festival, watching the way of life and scenery and staying in the community. The tourists can be classified into three groups as: 1) tourists coming in groups to visit and study tours; 2) general tourist who want to visit community attractions and 3) tourists who want to stay overnight in the community to deeply touch the community.

Keywords: Phra Nakhon Si Ayutthaya province, Sam Ruan community, Patterns and activities, Agro–ecotourism, Participation

บทนำ

ชุมชนสามเรือน เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ ณ ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมถึง ไม่ติดแม่น้ำแต่ติดคลองส่งน้ำโครงการชลประทาน และมีคลอง หนอง บึง ใหญ่เล็กจำนวนมากและแหล่งน้ำธรรมชาติที่ได้จากลำคลองต่างๆ ได้แก่ คลองโพ คลองทราย คลองชลประทาน ทรัพยากรดินส่วนใหญ่เป็นดินเหนียว ซึ่งเป็นดินที่มีการระบายน้ำและอากาศไม่ดี มีความอุดมสมบูรณ์ระดับปานกลาง ลักษณะของดิน มีสีดำ สีดำเทา สีน้ำตาล สีน้ำตาลเทา จึงมีสภาพเหมาะสมกับการเกิดเห็ดตับเต่า ซึ่งเป็นพืชที่ไม่สามารถเจริญเติบโตได้ในพื้นที่ที่มีสารเคมีเจือปน เป็นพืชที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

ในปัจจุบันชุมชนสามเรือนมีความต้องการนำเห็ดตับเต่ามาสร้างเป็นจุดขายให้กับชุมชนด้วยการนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว และมีแผนการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการบูรณาการทรัพยากรทางการเกษตร วิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งโบราณสถาน โดยเชื่อมโยงเข้ากับเส้นทางท่องเที่ยวจากพระราชวังบางปะอินมายังชุมชน (บุญสมหญิง พลเมืองดี และคณะ, 2559) ซึ่งแผนพัฒนาดังกล่าวยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ข้อที่ 2.1 พัฒนาระดับคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเชิงกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการตามข้อที่ 2.1.1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพ เพื่อสร้างทางเลือกใหม่แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย เน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม

ชุมชนสามเรือน มีความพร้อมในการยกระดับพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เป็นอย่างดี เนื่องจากพื้นที่ในชุมชนมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว มีการคมนาคมที่สามารถเข้าถึงได้สะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางบก ระยะทางรวม 7 กิโลเมตร มีจุดที่น่าสนใจ และมีความสำคัญเหมาะสมสำหรับการเป็นจุดเรียนรู้ในเส้นทางศึกษาทางธรรมชาติทั้งหมด 7 จุด (ธารณี นวสันธิ์ และคณะ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการเกษตรที่มุ่งเน้นด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม โดยให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างรายได้แก่

ครอบครัวและชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ควบคู่กับการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความต้องการของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือนให้เกิดเป็นรูปธรรม จึงศึกษารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ โดยใช้แนวคิดการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรและแนวคิดการมีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ที่ปรับเปลี่ยนความต้องการการท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนาน มาเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ และยังช่วยให้ชุมชนได้เรียนรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนเอง ให้สามารถคงอยู่กับพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

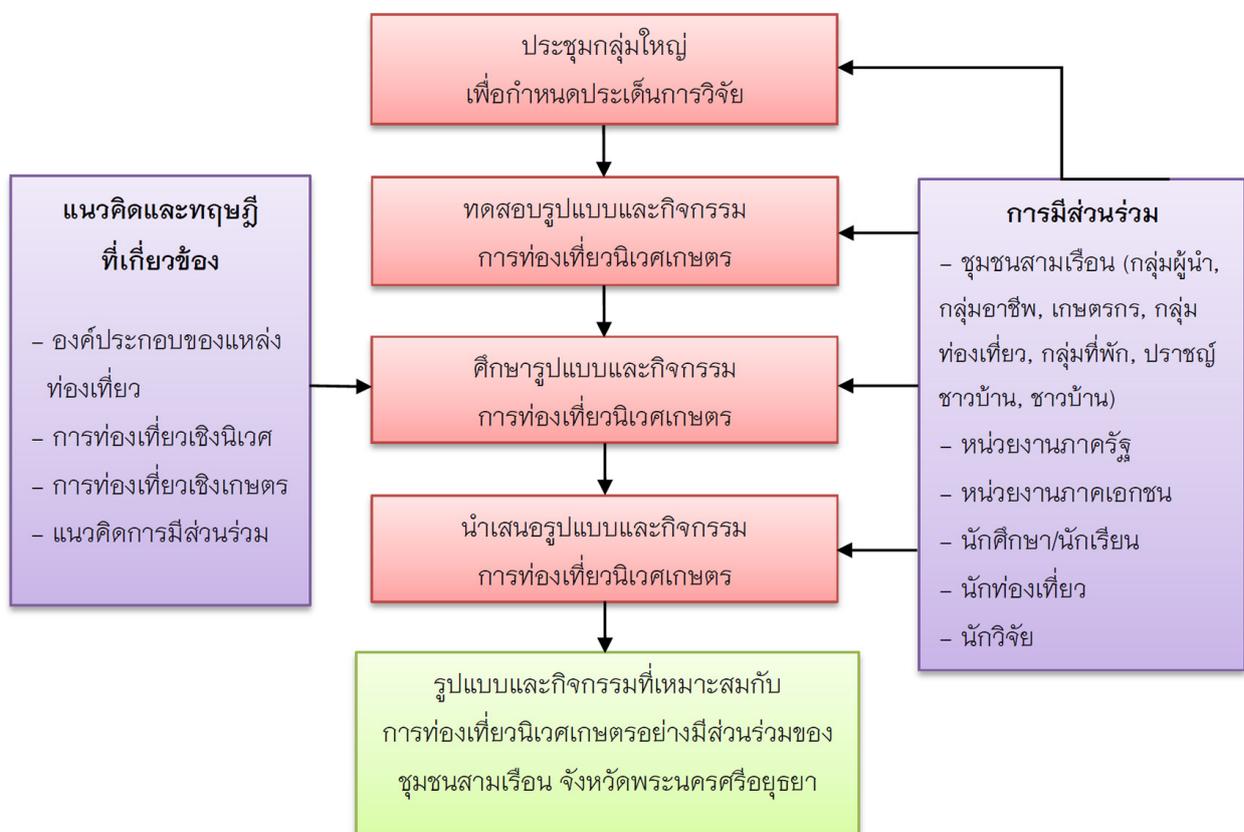
- 1) เพื่อศึกษารูปแบบและกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยและดำเนินงาน

แนวคิดหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรของชุมชนสามเรือน โดยใช้องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน (6 As) ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว บุษบา สิทธิการ และ สิริวัฒนาใจมา (2552) และในส่วนการศึกษารูปแบบและกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จากลักษณะทรัพยากรการท่องเที่ยว แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เช่น การ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ เช่น การท่องเที่ยวเชิงการดูแลสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงพักอาศัยแบบครอบครัว และการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2547) และองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ คือ ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว (สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557) และความต้องการของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางไปที่ท่องเที่ยวยังแหล่งเกษตร 2 ประการ ได้แก่ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อการแสวงหาความรู้ทางการเกษตร จากนั้นนำแนวคิดนี้มาพิจารณาร่วมกับ

องค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ปัจจัยด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยด้านความหลากหลายของกิจกรรม และปัจจัยด้านที่พัก และมุมมองด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยด้านแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและความเข้มแข็ง ปัจจัยด้านความไม่ตรีจิด และปัจจัยด้านความปลอดภัย (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557) โดยกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมี 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน (โกวิทย์ พวงงาม, 2545) ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและการดำเนินงานได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยและการดำเนินงาน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed method research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Quantitative research and qualitative research) และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) โดยมีวิธีการวิจัยและการดำเนินงานดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ตามวิธีในการเก็บข้อมูล ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประชากรที่เป็นตัวแทนประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณเขตของชุมชนสามเรือนมี 2 กลุ่ม คือ 1) นักท่องเที่ยวที่มาจากเที่ยวชมงานวันเห็ดต่างางามที่สามเรือนครั้งที่ 7 ระหว่างวันที่ 24-26 มิถุนายน พ.ศ. 2559 จากการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวโดยองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน พบว่านักท่องเที่ยววันเห็ดต่างางามที่สามเรือนครั้งที่ 6 มีจำนวน 2,000 คน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่นั่งรถรางในเส้นทางท่องเที่ยวบริเวณเขตเห็ดต่างางาม จำนวน 200 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวกหรือแบบบังเอิญ (Convenient or accidental sampling) และ 2) กลุ่มนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาทัศนศึกษาตำบลสามเรือนเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 จำนวน 60 คน

กลุ่มที่ 2 ประชากรที่เป็นตัวแทนในการเข้าร่วมประชุมกลุ่มใหญ่ จำนวน 50 คน มี 4 กลุ่ม คือ 1) ประชาชนชาวบ้านและผู้มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลสามเรือน จำนวน 6 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการบอกต่อ (Snowball sampling) 2) กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่มท่องเที่ยวบริเวณเขตเห็ดต่างางาม ชุมชนสามเรือน กลุ่มที่พักในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตชุมชนสามเรือน จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกจากตำแหน่งประธาน รองประธาน หรือผู้แทนที่สามารถให้ข้อมูลได้ 3) บุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบริหารจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพระนครศรีอยุธยา จำนวน 4 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกจากตำแหน่งหัวหน้างาน รองหัวหน้างาน นักวิชาการ หรือผู้แทนที่สามารถให้ข้อมูลได้ และ 4) ประชาชนผู้อาศัยใน

ตำบลสามเรือนที่สนใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 10 คน เข้าร่วมด้วยความสมัครใจ

2) เครื่องมือ

2.1) แบบประเมินความพึงพอใจ สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมงานวันเห็ดต่างางามที่สามเรือนครั้งที่ 7 จำนวน 200 คน (ครั้งที่ 1) และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาทัศนศึกษาตำบลสามเรือน เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 จำนวน 60 คน (ครั้งที่ 2) โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรม เข้าร่วมกิจกรรม และร่วมเก็บข้อมูล เพื่อทดสอบเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยกำหนดข้อคำถามให้เป็นองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวทั้ง 6 ด้าน (6 As) โดยกำหนดระดับความพึงพอใจ เป็น 5 ระดับ โดยที่แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณเขตของชุมชนสามเรือน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลตามลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจในด้านต่างๆ ที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณเขตของชุมชนสามเรือน โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนโดยใช้มาตรวัด Likert's scale 5 ระดับ คือ ความพึงพอใจระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามลำดับ โดยแบ่งเป็นข้อคำถามในการเข้าร่วมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านเส้นทางการท่องเที่ยวบริเวณเขตของชุมชนสามเรือน โดยมีการให้คะแนนดังนี้

คะแนน	ระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม
5	มากที่สุด
4	มาก
3	ปานกลาง
2	น้อย
1	น้อยที่สุด

การแปลผลจากการประมาณค่า (Rating scale) โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ของข้อคำถาม ซึ่งสามารถแปลผลในแต่ละช่วงชั้นได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended question) โดยให้นักท่องเที่ยวเขียนบรรยาย

2.2) การประชุมกลุ่มใหญ่ เพื่อศึกษารูปแบบและกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวบริเวณเกษตรของชุมชนสามเรือน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กับประชาชนชาวบ้านประชาชนในพื้นที่ตำบลสามเรือน และบุคคลภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลสามเรือน ทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 50 คน โดยได้ออกแบบเวทีการประชุม กำหนดประเด็นที่เตรียมไว้โดยยึดวัตถุประสงค์ในการวิจัยเป็นหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยใช้วิธีรวบรวม ค้นคว้า ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำทรัพยากรทางการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการเกษตร วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมาจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวบริเวณเกษตรและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชน

3.2) การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้จากการแจกแบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด โดยแจกแบบประเมินแบบวันต่อวัน หลังจากนั้นทำการรวบรวมแบบประเมินความพึงพอใจที่ได้จากนักท่องเที่ยว เพื่อดูความ

ถูกต้องสมบูรณ์ และความเป็นเอกภาพของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้จากการประชุมกลุ่มใหญ่กับผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่มท่องเที่ยวบริเวณเกษตรเขตตำบลสามเรือน และประชาชนในพื้นที่ โดยนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดำเนินการตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยใช้วิธีจัดบันทึกการประชุม การบันทึกเสียงประกอบการประชุม และเอกสารรายงานการประชุม

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งได้จากแบบประเมินความพึงพอใจทั้ง 2 ครั้ง ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายลักษณะทางด้านข้อมูลส่วนบุคคล การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจ ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับข้อคำถามแบบเปิด ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดกลุ่มประเด็นสำคัญ และนำเสนอข้อมูลอธิบายเป็นความเรียง

4.2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มใหญ่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท โดยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดบันทึกการประชุม การบันทึกเสียงประกอบการประชุม และเอกสารรายงานการประชุม มาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

5) ขั้นตอนในการดำเนินงาน

5.1) ประชุมกลุ่มใหญ่ เพื่อกำหนดประเด็นการวิจัยในพื้นที่ ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนสามเรือน

5.2) ทดสอบรูปแบบและกิจกรรม การท่องเที่ยวบริเวณเกษตรกับนักท่องเที่ยวโดยชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจ (ทดสอบ 2 ครั้ง)

5.3) ศึกษารูปแบบและกิจกรรม ที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวบริเวณเกษตรของพื้นที่ตำบลสามเรือน โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มใหญ่

5.4) นำเสนอรูปแบบและกิจกรรม การท่องเที่ยวบริเวณเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของตำบลสามเรือน ต่อชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยใช้การประชุมกลุ่มใหญ่

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

คณะผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบและกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยววิถีเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน โดยผลการศึกษาตามกิจกรรมการดำเนินงานทั้งสิ้น 3 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การทดสอบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตร (ครั้งที่ 1) กับกลุ่มนักท่องเที่ยว 200 คน ที่เดินทางมาเที่ยวงานวันเห็ดดับเต่างามที่สามเรือน ครั้งที่ 7 ระหว่างวันที่ 24-26 มิถุนายน พ.ศ. 2559 ดังแสดงในภาพที่ 2 โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านเส้นทางท่องเที่ยวเห็ดดับเต่า สรุปผลจากการประเมินได้ดังตารางที่ 1

ผลจากการทดสอบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตร (ครั้งที่ 1) พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวมากที่สุด คือ กิจกรรมการทำอาหารและ

ของหวานจากเห็ดดับเต่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน และกิจกรรมการชมแปลงเห็ดดับเต่าและวิถีการเพาะเลี้ยง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของ บุษบา สิทธิการ และ สิริวัฒนา ใจมา (2552) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) สามารถเป็นกิจกรรมที่มาจากฐานทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือเป็นกิจกรรมที่มาจากศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งชุมชนสามเรือนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารและวิถีเกษตรกรรมมาสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นกิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเห็ดดับเต่าและพืชผลทางการเกษตรที่มีในชุมชน ให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์เรียนรู้วิถีชุมชนร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ รวมถึงการนำฐานทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชนมานำเสนอในรูปแบบการท่องเที่ยววิถีเกษตรเชิงบูรณาการได้อย่างลงตัว

กิจกรรมที่ 2 การทดสอบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตร (ครั้งที่ 2) กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาทัศนศึกษาในตำบลสามเรือน จำนวน 60 คน วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจกิจกรรมการท่องเที่ยว สรุปผลจากการประเมินได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตรของชุมชนสามเรือน (ครั้งที่ 1)

ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านต่างๆ	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1) กิจกรรมการชมแปลงเห็ดดับเต่าและวิถีการเพาะเลี้ยง	4.13	0.67	มาก
2) กิจกรรมการถ่ายภาพเห็ดดับเต่ากับวิถีเกษตรกร	4.00	0.82	มาก
3) กิจกรรมการทำอาหารและของหวานจากเห็ดดับเต่า	4.17	0.71	มาก
4) กิจกรรมการชมรังนกกระเจาบและทัศนียภาพของชุมชน	4.12	0.71	มาก
5) กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน	4.16	0.72	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีเกษตรของชุมชนสามเรือน (ครั้งที่ 2)

ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านต่างๆ	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1) คุ้มกรุณา (เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาทำขนมไทย)	4.85	0.44	มากที่สุด
2) คุ้มอุเบกขา (เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ ภูมิปัญญาการทำอาหารจากเห็ดดับเต่า)	4.86	0.34	มากที่สุด
3) กิจกรรมการถ่ายภาพในสวนกล้วยไม้และชมระบบนิเวศของชุมชน (จุดบริการอาหารว่าง ชา-กาแฟ)	4.71	0.55	มากที่สุด
4) กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์แหล่งโบราณสถานในชุมชน (วัดสามเรือน)	4.70	0.53	มากที่สุด

ภาพที่ 2 นักท่องเที่ยวรับฟังการบรรยายภูมิปัญญาในการเพาะเลี้ยงเห็ดตับเต่าของชุมชนสามเรือน

ผลจากการทดสอบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตเกษตร (ครั้งที่ 2) พบว่าด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ คุ่มอุเบกขา (เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ ภูมิปัญญาการทำอาหารจากเห็ดตับเต่า) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ คุ่มกรรณา (เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาทำขนมไทย) อยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมการถ่ายภาพในสวนกล้วยไม้และชมระบบนิเวศของชุมชน (จุดบริการอาหารว่าง ชา-กาแฟ) อยู่ในระดับมากที่สุด และกิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์แหล่งโบราณสถานในชุมชน (วัดสามเรือน) อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Buhalis, D. (2543) ที่กล่าวถึง องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวหรือจุดหมายปลายทาง ว่าเป็นการผสมผสานระหว่างสินค้าทางการท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมีชื่อสินค้า หรือชื่อของแหล่งท่องเที่ยวปรากฏอยู่ ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวอย่างหนึ่งก็คือ กิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกิจกรรมทั้งหมดที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและที่นักท่องเที่ยวจะร่วมกิจกรรมระหว่างเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับคู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม โดยอาจให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ให้เกิดการ

เรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัวและชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ควบคู่กับการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป

กิจกรรมที่ 3 ศึกษารูปแบบและกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวในเขตเกษตรของพื้นที่ตำบลสามเรือน โดยการใช้การประชุมกลุ่มใหญ่ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือน ประกอบด้วยตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลสามเรือน กลุ่มผู้นำชุมชนสามเรือน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเห็ดตับเต่า ตำบลสามเรือน และประชาชนตำบลสามเรือน

ผลจากการศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวในเขตเกษตรของพื้นที่ตำบลสามเรือน พบว่า การท่องเที่ยวในเขตเกษตรเห็ดตับเต่าชุมชนสามเรือน เป็นการท่องเที่ยวเฉพาะฤดูกาลที่เห็ดตับเต่าให้ผลผลิต มีระยะเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการท่องเที่ยวคือช่วงเดือน เมษายน ถึงเดือน สิงหาคม ของทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ที่กล่าวว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม

ของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน” ซึ่งมองว่าคนและชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมกับส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีแหล่งธรรมชาติเป็นฐาน ซึ่งรูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนสามเรือนนั้นก็ได้มีการนำเห็ดตับเต่าซึ่งเป็นผลผลิตทางการเกษตรมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวและสร้างเอกลักษณ์ทางการท่องเที่ยวในเขตเกษตรให้กับชุมชน การท่องเที่ยวในเขตเกษตรของชุมชนสามเรือนมีลักษณะเป็นการรวมกลุ่มกันของกลุ่มอาชีพ กลุ่มท่องเที่ยว กลุ่มที่พัก กลุ่มเกษตรกร ราษฎรชาวบ้าน และประชาชนที่สนใจการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2544) กล่าวไว้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมคือ แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร เป็นการดำเนินการร่วมกันของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้าน ทั้งประเภทที่พัก ค้างคืนในหมู่บ้าน และเข้าไปเย็นกลับ โดยหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่งจะต้องมีกิจกรรมโดดเด่น เช่น หมู่บ้านทำนาทำสวนผลไม้ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวในเขตเกษตรของชุมชนสามเรือนขึ้นอยู่กับลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยว และประเภทของนักท่องเที่ยว โดยมีรูปแบบและกิจกรรมท่องเที่ยว 4 รูปแบบ ได้แก่

1) การท่องเที่ยวในเขตเกษตรในลักษณะการสาธิตให้ความรู้ กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ได้แก่ การสาธิต

ให้ความรู้ในเรื่องการผลิตเห็ด การแปรรูปทางการเกษตร การทำอาหารและของหวานจากเห็ดตับเต่า การทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดสารพิษหรือเกษตรธรรมชาติ นักท่องเที่ยวรู้สึกตื่นเต้นเมื่อได้เห็นสิ่งที่ยังไม่เคยพบเห็นมาก่อนหรือเคยบริโภค ผลผลิตทางการเกษตรเหล่านี้และไม่เคยทราบหรือไม่เคยเห็นมาก่อนว่ามีการผลิตอย่างไร นักท่องเที่ยวที่มีความตื่นเต้นกับกิจกรรมท่องเที่ยวรูปแบบนี้ได้แก่ กลุ่มเยาวชนที่มาท่องเที่ยวในลักษณะศึกษาดูงาน และกลุ่มคนเมืองที่มีได้มีอาชีพเกษตร สำหรับนักท่องเที่ยวเหล่านี้เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องการความเพลิดเพลินหาความแปลกใหม่ให้แก่ชีวิต ในขณะที่นักท่องเที่ยวประเภทกลุ่มเกษตรกรที่มาร่วมกิจกรรมศึกษาดูงาน ต้องการประสบการณ์ความรู้ไปพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมของตนเอง

2) การท่องเที่ยวในเขตเกษตรรูปแบบจำหน่ายสินค้าชุมชนและผลิตภัณฑ์เกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบนี้ ได้แก่ สินค้าและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ ของกลุ่มเกษตรกร ดังแสดงในภาพที่ 3 น้ำเชื้อเห็ดตับเต่าที่นักท่องเที่ยวจะซื้อไปปลูกเอง อาหารที่กลุ่มเกษตรกรในชุมชนผลิตเอง รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรลักษณะนี้ นักท่องเที่ยวชื่นชมเมื่อพบเห็นผลผลิตที่เป็นเกษตรอินทรีย์ การดึงดูดทางการท่องเที่ยวของกิจกรรมรูปแบบนี้ ตรงกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวคนไทยที่ชอบซื้อสิ่งของในแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่ระลึกสำหรับตนเองหรือเป็นของฝาก

ภาพที่ 3 นักท่องเที่ยวอุดหนุนผลิตภัณฑ์ชุมชน น้ำเชื้อเห็ดตับเต่าและข้าวเกรียบเห็ดตับเต่า

3) การท่องเที่ยวในเวศเกษตรรูปแบบการให้ลู่ทางด้านธุรกิจเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ได้แก่ การให้ความรู้ด้านธุรกิจเกษตรในเรื่องการเพาะเห็ด การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดตับเต่า การตลาดและการขาย เป็นต้น รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวลักษณะนี้ นับว่าเป็นจุดขายสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวประเภทกลุ่มเกษตรกร ดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเกษตรกรจากพื้นที่ต่างๆ มาศึกษาดูงาน เพื่อนำความรู้ไปพัฒนา กิจกรรมการเกษตรของตนเอง กล่าวได้ว่า กิจกรรมท่องเที่ยวลักษณะนี้มีความสำคัญมากที่สุดในการสร้างชื่อเสียงให้แก่การท่องเที่ยวในเวศเกษตรของชุมชนสามเรือน

4) การท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ได้แก่ ลักการะสังคักดีลิตีในชุมชนสามเรือน ในชุมชนมีสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน คือ วัดสามเรือน นักท่องเที่ยวนิยมมานมัสการหลวงพ่อก้าววัดสามเรือน ประเพณีอาบน้ำคั้นเพ็ญในวันลอยกระทง นอกจากนี้ชุมชนสามเรือนยังมีการจัดงานที่แสดงถึงความสำคัญของเห็ดตับเต่า คือ กิจกรรมงานเห็ดตับเต่างามที่สามเรือน ภายในงานจะมีกิจกรรมไว้อรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ นั่งรถราง ล่องเรือชมวิถีชีวิตและทัศนียภาพของชุมชน กิจกรรมประกวดภาพถ่าย กิจกรรมประกวดเห็ดตับเต่า จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชน การแปรรูปอาหารและขนมจากเห็ดตับเต่า ดังแสดงในภาพที่ 4 และ 5 เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับรำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2542) กล่าวถึงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทต่างๆ ไว้ว่า เป็นงานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่างๆ การจัดงานเพื่อส่งเสริมการขาย

ผลิตผลทางการเกษตรเมื่อถึงฤดูกาล อาทิ มหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานเทศกาลลิ้นจี่ เทศกาลลำไย งานเทศกาลกินปลา เป็นต้น นอกจากนี้ทางชุมชนยังมีที่พักในแหล่งท่องเที่ยวในเวศเกษตร สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้วิถีเกษตรกรของชุมชนอย่างลึกซึ้งอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2544) กล่าวไว้ว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลักษณะให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้าน หรือเรียกว่าโฮมสเตย์ คือ การที่นักท่องเที่ยวเข้าพักแรมในหมู่บ้านเพื่อศึกษาและสัมผัสการใช้ชีวิตของคนในชนบท โดยให้นักท่องเที่ยวได้รับบริการที่อบอุ่นปลอดภัย สะดวก และสะอาด

นักท่องเที่ยวสามารถจำแนกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะเพื่อทัศนศึกษาและศึกษาดูงาน 2) นักท่องเที่ยวทั่วไปที่มาเที่ยวตำบลสามเรือนเป็นการส่วนตัวหรือประเภทชาจร เพื่อต้องการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรม กิจกรรมและประเพณีของชุมชน และอุดหนุนสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชน 3) นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการพักค้างคืนในชุมชน เพื่อสัมผัสประสบการณ์การท่องเที่ยวชุมชนอย่างลึกซึ้ง

กล่าวโดยสรุป รูปแบบการท่องเที่ยวในเวศเกษตรของชุมชนสามเรือนขึ้นอยู่กับลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยว และประเภทของนักท่องเที่ยว โดยมีรูปแบบและกิจกรรมท่องเที่ยว 4 รูปแบบ โดยใน 3 รูปแบบแรก คือ การสาธิตให้ความรู้ การจำหน่ายสินค้าชุมชนและผลิตภัณฑ์เกษตร และการให้ลู่ทางด้านธุรกิจเกษตร มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเทพกร ณ สงขลา

ภาพที่ 4 ก๋วยเตี๋ยวเห็ดตับเต่าชุมชนสามเรือน

ภาพที่ 5 ทับทิมกรอบเห็ดตับเต่าชุมชนสามเรือน

(2554) ซึ่งได้นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่าแต่ละแหล่งท่องเที่ยวจะเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใด ขึ้นอยู่กับประเภทของนักท่องเที่ยว และลักษณะกิจกรรมการเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวมีดังนี้ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการสาธิต 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการให้ความรู้ 3) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบจำหน่ายสินค้าชุมชน 4) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบแนะนำธุรกิจเกษตร และ 5) การท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ณรงค์ แก้วพิพัฒน์ (2547) ที่ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปในพื้นที่ที่มีกิจกรรมการเกษตร ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ชื่นชมธรรมชาติในชนบท ได้มีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิต ชนบทธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของคนในชนบท ศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ในเรื่องเกษตรกรรม ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งเกษตรกรรมในรูปแบบดั้งเดิมและแบบก้าวหน้าทันสมัย รวมถึงได้ชมทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติของชุมชนนั้นๆ โดยเกษตรกรและชุมชนนั้นๆ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วยตนเอง

สรุป

การท่องเที่ยวนิเวศเกษตรของชุมชนสามเรือน เป็นการท่องเที่ยวเฉพาะฤดูกาลที่เห็นแต่ให้ผลผลิต มีระยะเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการท่องเที่ยวคือ ช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนสิงหาคมของทุกปี รูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรของชุมชนสามเรือนแต่ละแหล่งท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยว และประเภทของนักท่องเที่ยว โดยมี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวนิเวศเกษตรในลักษณะการสาธิตให้ความรู้ กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ได้แก่ สาธิตให้ความรู้ ในเรื่องการผลิตเห็ด การแปรรูปทางการเกษตร การทำอาหารและของหวานจากเห็ดแต่ต่าง การทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดสารพิษหรือเกษตรธรรมชาติ 2) การท่องเที่ยวนิเวศเกษตรรูปแบบจำหน่ายสินค้าชุมชนและผลิตภัณฑ์เกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ได้แก่ สินค้าและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ ของกลุ่มเกษตรกร น้ำเชื้อเห็ดแต่ต่างที่นักท่องเที่ยวจะซื้อไปปลูกเอง อาหารที่กลุ่มเกษตรกรในชุมชนผลิตเอง 3) การท่องเที่ยวนิเวศเกษตรรูปแบบการให้รู้ทางด้านธุรกิจเกษตร ได้แก่ การเพาะเห็ด การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดแต่ต่าง การตลาดและการขาย และ 4) การท่องเที่ยว

เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ได้แก่ ลักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนสามเรือน ประเพณีอาบน้ำดินเพ็ญในวันลอยกระทง กิจกรรมงานเห็ดแต่ต่างงามที่สามเรือน ชมวิถีชีวิตและทัศนียภาพของชุมชน การถ่ายภาพชุมชน อุทยานสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชน และการพักในแหล่งท่องเที่ยวนิเวศเกษตร ซึ่งสามารถจำแนกนักท่องเที่ยวได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะมาทัศนศึกษาและศึกษาดูงาน 2) นักท่องเที่ยวทั่วไปที่มาเป็นการส่วนตัวหรือประเภทชาจร เพื่อต้องการจะเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ร่วมกิจกรรมและประเพณีของชุมชน และอุทยานสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชน และ 3) นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการพักผ่อนในชุมชน เพื่อสัมผัสประสบการณ์และท่องเที่ยวชุมชนอย่างลึกซึ้ง

การนำไปใช้ประโยชน์

เดิมชุมชนสามเรือนยังไม่มีรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวไว้รองรับนักท่องเที่ยว และยังไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถมาท่องเที่ยวชมชุมชนสามเรือนได้ในงานเห็ดแต่ต่างงามที่สามเรือนซึ่งจัดขึ้นเพียงปีละครั้งเท่านั้น หลังจากได้ศึกษารูปแบบและกิจกรรมที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาที่เข้าไปสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่ สามารถสร้างรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวนิเวศเกษตรให้กับพื้นที่ได้โดยการเสนอแนะของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวของตนเองไว้รองรับนักท่องเที่ยวที่สนใจเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนได้ นอกจากนี้ผลของการวิจัยยังขยายไปสู่การสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านในพื้นที่ อาทิเช่น การทำอาหารเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อผลิตเป็นสินค้าจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว การออกแบบสินค้าที่ระลึกทางการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน นอกเหนือจากนั้นผลของการวิจัยยังขยายไปสู่การรื้อฟื้นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของชุมชนสามเรือนที่กำลังเลือนหายไปให้กลับมามีชีวิตและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนได้อีกครั้ง อาทิเช่น ภูมิปัญญาการทำขนมโบราณดังแสดงในภาพที่ 6 ภูมิปัญญาด้านการจักสาน ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม และประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น โดยนำมา

ภาพที่ 6 นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสาธิตการทำขนมโบราณ

เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบการแสดง การสาธิต และการให้ความรู้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์ ปัจจุบันชุมชนสามเรือนเริ่มมีกลุ่มนักท่องเที่ยวและกลุ่มผู้ศึกษาดูงาน เข้ามาทัศนศึกษาในชุมชนสามเรือนบ้างแล้ว ซึ่งทางชุมชนสามารถบริหารจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวและความเหมาะสมกับทางชุมชนได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สัญญาเลขที่ RDG59A0002/11

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2557. คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2547. การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปี 2547 โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร. เอกสารประกอบการฝึกอบรม ระหว่างวันที่ 24 - 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2547. (อட்சำเนา).
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2554. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. จาก http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6351.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโฮมสเตย์. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.). กรุงเทพฯ.
- โกวิท พวงงาม. 2545. การสร้างชุมชนเข้มแข็ง จากพลังสร้างสรรค์ของชุมชนเพื่อสร้างทุนทางสังคมและสวัสดิการชุมชน. *สังคมสงเคราะห์ศาสตร์*. 10(1); 129-139.
- ณรงค์ แก้วพิพัฒน์. 2547. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดกระบี่ (พืชสวน). กรมส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ.
- เทพกร ณ สงขลา. 2554. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการใช้ทรัพยากรเกษตรของชุมชน: กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วงกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์*. 6(2); 1-12.

- ธารณี นวสินธิ และคณะ. 2560. แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*. 9(3); 167-177.
- บุญสมหญิง พลเมืองดี และคณะ. 2559. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนสามเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. จาก <http://www.rdi.rmutsb.ac.th/2011/download/ona/2558/6.%B4%C3.%BA%D8%AD%CA%C1%CB%AD%D4%A7/all.pdf>. สืบค้นเมื่อ 4 เมษายน 2560.
- บุษบา สิทธิการ และ สิริวัฒนา ไจมา. 2552. การพัฒนาบทบาทองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนความพร้อมของเสนอทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ในกลุ่มภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ. 231 น.
- จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2542. *เกษตรสัญจร. จุลสารการท่องเที่ยว*. 3(18); 26-29.
- ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. 2544. *คู่มือการบริหารและจัดการท่องเที่ยวเกษตร*. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการบริหารและจัดการ “การท่องเที่ยวเชิงเกษตร” ภายใต้โครงการไทยเที่ยวไทยและท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามมาตรฐานการเสริมการพัฒนาชนบทและชุมชน มพช. (อัดสำเนา).
- สำนักพัฒนาบริการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2557. *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ. 47 น.
- Buhalis, D. 2000. Marketing the competitive destination of the future. *Tourist management*. 21(1); 97-116.